

zoval je vsako leto, kako se je vzbujala priroda iz svojega dolgega zimskega spanja na svojih jutranjih izprehodih na Rožnik. Tako je poročal vsako leto v ljubljanskih časnikih, kdaj se je oglasil prvi slavček, kdaj so se vrnilo lastovice i. t. d.

Takšen je bil naš Levec. Njegova slika sicer ni popolna. Marsikatera poteza bi se dala v njej še začrtati, marsikaj gradiva je še nepredelanega, zlasti še čakajo njegova publicistična dela večje preiskovalčeve roke. Toda smelo trdim, da smemo Levca dostojno prištevati največjim možem slovenskega naroda. Zato si pridobi veliko zaslugo za slovensko književnost tisti, ki se loti urejevanja in izdavanja »Zbranih spisov« Levčevih, kakor je Levec sam urejeval in izdaval spise imenitnih mož.¹

Mi pa bodimo hvaležni, da nam je mila usoda podarila Levca in mu ohranimo v naših srcih neminljiv spomin, kakor si je že sam postavil v slovenskem narodu s svojimi nepozabnimi deli dostojen in večni spomenik.

¹ Kakor sem slišal, pripravlja dr. Prijatelj obsežno študijo Levčevih del in njegovega časa ter namerava izdati njegove eseje.

Drobiž.

Kritika. Ko je izšla Lovrenčičeva »Deveta dežela«, so bila mnenja o njej zelo različna. Knjiga ima mnogo dobrega, a je v celoti vendar problematične vrednosti. Z Dom in Svetom je v tesni zvezi, saj je po večini iz njega povzeta. Z Lovrenčičem me vežejo tudi osebno prijateljske vezi. — Želel bi, da bi vsa ta dejstva ne bila dejstva, da bi mogel ob drugi knjigi in glede drugega avtorja povedati, kar se ne sme zamolčati.

»Slovenski Narod« je namreč objavil pod zaglavjem »Književnost« nepodpisano oceno o njej, katere glavna misel se glasi:

»Velika večina bo pesniku le s težavo sledila v labirint izumetničenih slik, vizij in meditacij, ki v tajinstveni nejasnosti često tekmujejo s starozaveznim prorokom. Kaj si naj misli poprečni zemljan n. pr. pri »Antonietti«:

»Vidim te: tvoje oči govorijo psalme, kakor da so vzrle jutranjih dežel solnce, ko ga pozdravljajo z dobrim jutrom cedre in palme...« (44).

ali ko čita v »Nenapisanem pismu« to-le skrivnost:

»... Bukve košate
me senčijo s svojim zelenjem in mi šumijo sinfonijo
korenin, debel, vej, listja, gnezd v vejah,
solnca, pomladi, žejne suše, dežja, jeseni,
vetrov, snega, zime, smrti.« (46)

ali v verzih na str. 47:

»V japonski vazi tuberoza
zeleno živi in belo dehti
zaljubljene misli
do srčne krvi.« Itd., itd. —

Ali povprečni zemljan, ki si pri »starozaveznem« preroku ničesar misliti ne more, ker ga nikoli bral ni, da si se sklicuje nanj, res tudi navedenih verzov ne razume, ki piše o njih oceno? Konkretna vsebina nazadnje citirane kitiče je: v japonski vazi dehti beli cvet tuberoze, obdan od šopa zelenega listja; vonj mu je opojen, draži kri, drami ljubezen v srcu. To je predmet pesmi in emocija. Razen tega konkretnega pomena ima kitiča še svoj simboličen pomen: tuberoza zeleno živi, v upanju živi, in je antiteza poznejši misli, ki je ocenjevalec ne citira več: »Tebe, ljubica, ni!« Toliko zmožnosti, da se vmisli v tuje čuvstvovanje, bi moral imeti kritik, preden se loti svojega posla. Ne hvalim tega Lovrenčičevega načina izražanja, ker menim, da bi se dalo vse, kar človek v duši snuje, bolj plastično in konkretno, manj mahedravo povedati, in »Tuberoza« vsem bralcem morda res ne bo jasna, da si bi kritiku morala biti. Drugače pa je s prvima dvema citatoma. V teh dveh pesmih ne dela Lovrenčič nikjer jeziku nobene sile, besede so razumeti vseskozi v njih prvotnem pomenu (če izvzamemo frazo »oči govorijo psalme«, ki je lahko razumljiva metafora) in povprečni zemljan jih bo razumel. Samo kritik se dela, kakor da jih ne, ali pa jih morda res ne razume. To je tisto, kar je napačno. In še bolj napačno je, da kritik z javno izpovedjo svojega umišljenega ali vsaj neutemeljenega neumevanja svoje bralce pohujšuje, jih uči površnosti ter s svojo avtoriteto podpira njih malomiselnost, jim celo zagrinja in zastira, kar so sami videli. Resnično, umetnost mora biti jasna, ona je žareča resnica; ce que n'est pas clair, n'est pas français — kar ni jasno, ni lepo. Toda človek mora imeti tudi oko zanjo in predvsem ne sme biti kritik slep za to, kar vsi drugi vidijo.

Izidor Cankar.

